

בס"ד. שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז ה'תשכ"ג.

בלתי מוגה

א. בנוגע לענין המרגלים שקורין בפרשת השבוע — הרי זה ככל עניני התורה, מלשון הוראה¹, שהיא נצחית², וכל הוראותי נצחיים הם, שלכן, גם מפרשת המרגלים יש לימוד והוראה בעבודת כל אחד ואחת מישראל³.

ובהקדמה — שבתורה גופא יש ענינים כלליים וענינים פרטיים, כפי שמצינו ביי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם שא' מהם הוא "כלל ופרט"⁴, ועד"ז במצוות, שבכל מצוה יש כללות המצוה וישנם פרטי הענינים שבמצוה, ובלשון חז"ל⁵: "כללותיהן ופרטותיהן".

ועד שישנו ענין בתורה שהוא למעלה מהתחלקות דכלל ופרט, שזהו"ע הבלתי-גבול שבתורה, והיינו, שגם כפי שהתורה באה למטה ונתלכשה בדברים גשמיים הרי זה למעלה מהתחלקות כו'.

וכפי שמצינו בתוספתא⁶ לענין "השואל שלא כענין", ש"כל התורה ענין אחד". וכמשנ"ת פעם⁷ אודות הפתגם⁸ שכל התורה כולה — מהאות ב' דתיבת "בראשית" שבהתחלת התורה עד האות ל' דתיבת "ישראל" שבסוף התורה — היא תיבה אחת.

וזהו גם מה שמצינו בלימוד התורה ש"כל העוסק בתורת כו' כאילו כו"⁹, והיינו, שאין זה כמו במצוות, שהמצוות שתלויים בזמן הנה שלא בזמנם אינם מצוה כלל, משא"כ בתורה, הנה בכל זמן יש מצוה לעסוק בדברי תורה, גם בענין שאינו שייך לזמן זה, והיינו, לפי שהתורה היא למעלה מהתחלקות דזמן ומקום כו"¹⁰.

וכהלשון המובא בדרושי חסידות¹¹, שגם כאשר עוסק בחג הפסח

כח, ב. מד, ב. שו"ת צפע"נ (דווינסק) ח"ב סל"ב. מפענח צפונות פ"ג. וראה גם לקו"ש חיי"ז ע' 415 ובהערה 51. וש"נ.
 (7) תו"מ חכ"ו ע' 113 ואילך.
 (8) תו"מ — רשימת היומן ע' תג. וש"נ.
 (9) מנחות בסופה.
 (10) ראה לקו"ת במדבר יג, א"ב. ובכ"מ.
 (11) ראה סה"מ תרל"ח ס"ע שלד. וש"נ.

(1) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב. ועוד.
 (2) תניא רפי"ז. ובכ"מ.
 (3) ראה גם לקו"ש חיי"ג ע' 39 ואילך.
 (4) תו"כ ר"פ ויקרא.
 (5) ראה חגיגה ו, סע"א ואילך. וש"נ. תו"כ ופרש"י ר"פ בהר.
 (6) סנהדרין ספ"ו. וראה צפע"נ מהד"ת

בהלכות סוכה, הרי זה נחשב כאילו קיים מצות סוכה — די ש' לומר הרמז בזה, שגם בחג הפסח, שענינו יציאת מצרים, שהיא התחלת העבודה, יכולים לבוא למעמד ומצב דחג הסוכות שיש בו גם העילוי דמספר שמונה — שמיני-עצרת, שקשור עם תכלית העלי' דלעתיד לבוא, שאז יהי' כינור של שמונה נימין¹².

ובנוגע לענינו — הנה פרשת המרגלים היא ענין כללי בתורה, כי: (א) המרגלים היו שלוחים של כל בני" — איש אחד איש אחד למטה אבותיו¹³, (ב) ושליחותם היתה "לתור את הארץ"¹⁴ (כמבואר במדרשי חז"ל¹⁵ שזהו מלשון "יתרון", היינו, שעי"ז ניתוסף יתרון בארץ) לצורך כיבוש הארץ, שזהו ענין היותר כללי, שהרי זוהי התכלית דמתן-תורה והתכלית דכל הבריאה כולה. וכמובן גם מגודל הפגם שנעשה ע"י חטא המרגלים, כלשון הגמרא¹⁶ שכתוצאה מזה נקבעה "בכי' לדורות".

ומזה מובן, שגם ההוראה שלמדים מפרשת המרגלים — גודל הזהירות שלא לטעות כמותם כו' — היא הוראה כללית.

ב. המשך השיחה — ביאור במאמר הגמרא¹⁷ (שלכאורה הוא מאמר תמוה — "א' מאָדנע גמרא") "אמר רבי יצחק דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מרגלים על שם מעשיהם נקראו, ואנו לא עלתה בידינו אלא אחד, סתור בן מיכאל, סתור שסתר מעשיו של הקב"ה, מיכאל שעשה עצמו מן רבי יוחנן אף אנו נאמר נחבי בן ופסי, נחבי שהחביא דבריו של הקב"ה, ופסי שפיסע על מדותיו של הקב"ה" (אף שלכאורה יכולים לפרש שמות שאר המרגלים בהתאם למעשיהם ע"ד הדרוש¹⁸) —

יד. ועוד) איתא ש"אין משיבין על הדרוש...], ששונים אמנם מהכללים שבשאר חלקי התורה נולדוגמא: בחלק הפשט בהכרח שתהי' ההלכה כדעה אחת, ואילו בחלק הדרוש יכולה להיות ההלכה כב' הדעות ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים" * (עירובין יג, ב. וש"נ. וראה גם תר"מ חל"ה ע' 336. וש"נ), אבל אעפ"כ, צריכים להיות מתאימים ומכוונים גם לשאר חלקי התורה.

(* אף שהכלל "אלו ואלו דברי אלקים חיים" הוא גם בנוגע לחלק הפשט, ולכן מצינו בכ"מ ש"דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד" (ברכות כז, טע"א).

12) ערכין יג, ב. וראה גם תר"מ סה"מ תשרי ס"ע קצג. ועוד.

13) פרשתנו יג, ב.

14) שם, טז.

15) ראה שהש"ר פ"א, ז. קה"ר פ"א, לב.

וראה אה"ת פרשתנו ס"ע תמה ואילך. ס"ע תנו ואילך. ועוד.

16) תענית כט, א. וש"נ.

17) סוטה לד, ב.

18) ע"פ כללי התורה בנוגע לחלק הדרוש

שבתורה [לא כמו אלו שמחברים ומדביקים ענינים שונים שאין להם קשר ושייכות כלל ("מישטעלט צו אַ וואַנט צו אַ וואַנט"), באמרם, שבכתבי האריז"ל (שעה"פ שמות א,

שהלימוד משמות המרגלים שנוגע לנו¹⁹, בעבודתנו בענין המעשה, הו"ע "אחד"²⁰ — שלילת הטעות המשותפת של כל המרגלים בשוה שאין צורך בעבודה בעולם המעשה. וענין זה מרומז ב"סתור", "שסתור מעשיו של הקב"ה" (כתוצאה מזה שהקב"ה "עשה עצמו מך" כביכול — "בן מיכאל", ליתן לאדם בחירה חפשית לעשות היפך רצונו ח"ו), שברא את עולם העשי' כדי שבנ"י יבנוהו לעשותו דירה לו ית'. ומ"מ, "אף אנו נאמר נחבי בן ופסי כו", שגם אצלנו צ"ל השלילה ד"החביא דבריו של הקב"ה", דבר הוי' שמחי' את הנבראים (כתוצאה מהדילוג על העבודה שמצד המדות, "פיסע על מדותיו של הקב"ה" — "בן ופסי"), שדוקא עי"ז תהי' העבודה דמעשה כדבעי²¹ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס²² בלקו"ש חי"ח ע' 150 ואילך.

* * *

ובהקדמה — שאף שמצד הקב"ה ש"עשה עצמו מך" ניתנת לאדם בחירה חפשית, עדיין אינו מוכן איך יתכן מצד האדם עצמו שיבחר ברע, הן מצד הנשמה ש"טהורה היא", גם בירידתה למטה לאחר ריבוי הצמצומים והשתלשלות המדריגות, והן מצד הגוף, שהרי גם גופו של איש ישראל קדוש הוא (כפי שמבאר רבינו הזקן בשו"ע בדיני נט"י — או"ח מהדו"ת סוס"ד); ואפילו מצד הענין ד"שד משדין יהודאין" (תניא פ"ח) — הרי זה יכול להיות רק בענין ששייך לקליפת נוגה, אבל לא לג' קליפות הטמאות. וא"כ, איך שייך שיהודי יעבור עבירה ח"ו?

אך הענין הוא — שההתחלה היא מזה ש"החביא דבריו של הקב"ה":

כאשר יהודי יודע ומכיר בכך שמציאותו של כל דבר שבעולם היא דבר הוי', אזי מאבד את התענוג ("געשמאק") שבדברים הגשמיים, ולדוגמא: כשאוכל פרוסת לחם, הנה בידעו שמציאותו האמיתית של הלחם הוא הניצוץ האלקי שבו, אזי לא נוח לו ("עס ווערט אים ניט באַקוועם") לאכול לתיאבון וליהנות מהטעם הגשמי. ועד"ז בנוגע לשאר עניני העולם, שכולם נעשים באופן ד"על כרחך אתה חי" (אבות ספ"ד); אבל כאשר "החביא דבריו של הקב"ה", היינו, שדבר הוי' שבכל עניני העולם הוא בעולם והסתור, שאינו נרגש ומאיר

(19) וכמו בענין הנבואה, שאף שהיו ריבוי נבואות, שהרי "הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים", וכל נבואה של נביא אמת היא באופן ש"רוח ה' דיבר בי ומלתו על לשוני" (שמואל-ב כג, ב), מ"מ, לא נכתבו כל הנבואות, אלא רק "נבואה שהוצרכה לדורות" (מגילה יד, א).

(20) ומ"מ, גם אופן עבודת "אבותינו" — מצד המוחין, שלכן הי' נוגע להם הלימוד דשלילת הפסק בין המוחין למעשה כפי שהוא בפרטיות אצל כל י"ב המרגלים — הוא "בידינו" באופן של "מסורת", בכללות ובהעלם. והמשל לזה — מחכם גדול שמבין את השכל לאשורו, לארכו ולרחבו ולעמקו, ואילו לתלמיד קטן ה"ה מלמד רק את נקודת הענין, פסק ההלכה, אלא שבזה כלול בהעלם כל עומק השגת הרב*.

(21) ובפרטיות יותר — שהאפשרות להנהגה באופן ד"סתור מעשיו של הקב"ה" היא מפני "שהחביא דבריו של הקב"ה":

(* ולהעיר מדברי אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה (רפ"ב בקו"א) אודות פלוגתת הרמב"ם והרא"ש אם אפשר להורות הלכה מלימוד פסקי הלכות ללא לימוד טעמי ההלכות, שבזה יש צורך בהירות גדולה שלא לדמות לה דבר שאינו דומה כו'.

ג. סיום פרשת השבוע (שקשור גם עם התחלת הפרשה, ע"פ הכלל שנעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן²³) הוא בפרשת ציצית, שזהו ענין כללי שקשור עם כל המצוות, כמ"ש²⁴ "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' גו'", כמובא בפירושו רש"י (מתנחומא²⁵) "שמנין גימטריא של ציצית שש מאות, ושמונה חוטים וחמשה קשרים, הרי תרי"ג".

ובהמשך לזה נאמר "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם"²⁶, שבזה נכלל גם שלא לתור אחר תאוות הלב בתענוגי עוה"ז גם בדברים המותרים²⁷, וכפי שמבאר רבינו הזקן בלקוטי תורה²⁸ — על יסוד הדין בנגלה דתורה ש"זונה" היינו "שבתחלה הי' לה משפיע אחד, ואח"כ מקבלת ממשפיע אחר, משא"כ אם לא הי' לה משפיע בתחלה, דהיינו שהיא פנוי, ומקבלת ממשפיע אחר, אין זה זונה האמורה בתורה לענין איסור לכהונה (כדאיתא בגמרא פ"ו דיבמות), ועד"ז בנוגע לכנס"י שהיא כמו אשה הנשואה להקב"ה²⁹ — ש"כל מי שנקלט בפנימיותו יותר קרבת אלקים, יותר צריך שלא יהי' כמו זונה אפילו בדקות הענינים, כמו בתאוות היתר", שזהו כללות הציור

22) בשילוב שיחת ש"פ קרח תשכ"ח.

23) ספר יצירה פ"א מ"ז.

24) טו, לט.

25) ראה בהנסמן בתורה שלמה עה"פ

(אות רסז).

26) בענין זה נזכר גם מארז"ל (ברכות יב,

ב) "אחרי לבבכם זו מינות. . אחרי עיניכם זה הרהור עבירה. . אתם זונים זה הרהור עבודה

זרה" — שזהו ענין היותר כללי, ע"ד "שיקבלו את מלכותי" שצ"ל לפני ש"קבלו גזרותי" (מכילתא יתרו כ, ג. ועוד).

27) ראה לקו"ת פרשתנו מה, סע"א

ואילך. אוה"ת שם בהוספות ע' 105. ועוד.

28) קרח נג, ג.

29) בענין זה נזכר גם מארז"ל (סוטה ג,

א) על הפסוק (נשא ה, יב) "איש איש כי תשטה אשתו", "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות", וכמבואר בתניא (פכ"ד) ש"אפילו אשה המנאפת שדעתה קלה היתה מושלת ברוח תאותה לולי רוח שטות שבה כו"; אלא צ"ל בבחי' "אשה כשרה שעושה רצון בעלה" (תדבאר פ"ט).

אצלו, ובמילא נרגשת אצלו ה"מציאות" של כל עניני העולם — אזי העסק בעניני העולם הוא באופן של תאוה, אם כי תאוות היתר בלבד (ובלשון המדינה: "האָבן אַ גוט טיים"...), באופן שחסר אצלו הענין ד"בכל דרכיך דעהו" ו"כל מעשיך יהיו לשם שמים" (משלי ג.ו. אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג).

אמנם, אף שלעת-עתה ה"ה רק מחביא דבריו של הקב"ה — דבריו דייקא, ולא מעשיו, היינו, שבענין המעשה אין אצלו חסרון, אלא שאינו רוצה להרגיש את האור האלקי — הנה מזה יכול לבוא גם למעמד ומצב שסותר מעשיו של הקב"ה.

ויש להוסיף ולהעיר בזה ע"ד הקבלה: דיבור — קאי על ספירת המלכות, דלית לה מגרמה כלום, אלא מקבלת מז"א, מדות. אבל כאשר יש פרסא בין ז"א למלכות, היינו, שהמדות הם בהעלם ("פיסע על מדותיו של הקב"ה") ואינם מאירים בהדיבור, אזי נעשה ירידה בבחי' המלכות — ש"רגלי יורדות מות" (משלי ה, ה. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ ע' תקסד ואילך)).

"והתקדשתם גו'"³⁰, "קדש עצמך כמותר לך"³¹, כי, מתאוות היתר יכולים לבוא גם לתאוות איסור ח'³², וכידוע המובא בחסידות³³ בשם ספרי המחקר³⁴ שצריכים להזהר מאה שערים בתאוות היתר כדי שלא להכשל שער אחד בתאוות איסור. וע"ד "עשו משמרת למשמרת"³⁵.

ד. ובהמשך לזה — יש לעורר על ענין שנוגע לפועל:

הסדר הוא שבימי הקיץ מתחיל זמן החופש בבתי הספר, ואז נוסעים ל"קאנטרי" — מקום שיש בו אור צח ("פרעש איר"), ובו יכולים להנפש ולפרוק את העול מכל הטרדות של כל ימות השנה.

אך לצערנו ישנם כאלו שמנצלים זאת לענין הפכי — שבנסעם ל"קאנטרי", פורקים מעצמם בכמה ענינים את ה"עול" של השולחן-ערוך, "עול מלכות שמים", ובודאי אינם מתנהגים כמו בשעה שיושבים בכותל המזרחי של "770"!!!... ובלשון חז"ל³⁶: "ילך למקום שאין מכירין אותו וכו'".

ובעיקר מתבטא הדבר בענין הציצית — שהו"ע הלבושים — שנעשה מצב פרוע בלבישת לבושים שאינם כשרים (אין כוונתי לאיסור שעטנז ח'ו, אלא) מצד ענין הצניעות³⁷.

וענין זה הוא לא רק אצל "נשים" (ש)דעתן קלה³⁸, אלא גם אנשים שאצלם צריך להיות דעת חזק, ואפילו אנשים עטורי זקן, הנה בנסעם ל"קאנטרי" אינם מקפידים על ענין הצניעות בנוגע ללבושים: מקצרים את הלבושים³⁹ מלמעלה ומלמטה — באמרו שאינו במדרגת "תלמיד חכם" שמחוייב לכסות עד העקב⁴⁰, ומהעקב מגיעים לארכובה, וגם להשוק והירך... — היפך המפורש בקיצור שולחן ערוך⁴¹ בנוגע לחלקי הגוף שצריכים להיות מכוסים.

מבה"ח תמוז תשט"ז ס"ח (תו"מ ח"ז ריש ע' 18). וש"נ.

(35) מו"ק ה, סע"א. וש"נ.

(36) שם יז, א. וש"נ.

(37) ראה גם תו"מ ח"כ ע' 143.

(38) שבת לג, ב. וש"נ.

(39) וכלשון המדינה: "שאַרטס" (מכנסיים קצרות), ובאמת הרי זה מורה על הקוצר ("שאַרט") בשכל ודעת!...

(40) ב"ב נו, ב. רמב"ם הל' דעות פ"ה ה"ט.

(41) רס"ג.

(30) שמיני יא, מד. קדושים כ, ז.

(31) יבמות כ, א.

(32) וע"ד משנת"ל (הערה 21) שמהענין

ד"החביא דבריו של הקב"ה" יכולים לבוא לענין ד"סתור מעשיו של הקב"ה".

(33) ראה קונטרס "חנוך לנער" ס"ע 41.

(34) ראה פלא יועץ (לר"א פאפו) ערך תוספת שבת. ועוד. וראה חובת הלבבות שער התשובה פ"ה. הובא בראשית חכמה שער הקדושה בתחלתו וברפ"טו. של"ה עד, ריש ע"ב. שעג, א. וראה גם שיחת ש"פ שלח,

ומובן, שכאשר האנשים מתנהגים כך, הנה הנשים — "אשת חבר הרי היא כחבר"⁴² — למדין מהם "קל וחומר".

ומענין הלבושים נמשך גם בנוגע לענינים נוספים, ועד שהדבר פועל גם על כללות ההנהגה במשך כל השנה.

ועל זה באה ההוראה מפרשת ציצית — שחיובה תמיד, בכל הזמנים ובכל המקומות — "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו'".

ה. ואדרבה:

לא זו בלבד שגם כאשר נמצאים ב"קאנטרי" אסור שתהי' איזו חלישות בקיום התומ"צ, אלא אדרבה — שצ"ל תוספת חיזוק בקיום התומ"צ, דכיון שנמצאים במקום שבו אין את כל הטרדות והקשיים שישנם במשך כל השנה כשנמצאים בעיר, שהרי "ישיבת כרכים קשה"⁴³, ובפרט הנסיון שמצד השכנים שמסביבו שצריך להתחרות עמהם ולהידמות אליהם ("זיי נאָכמאַכן"), שכל ענינים אלו אינם שייכים ב"קאנטרי", אזי יכולים להוסיף בלימוד התורה ובקיום המצוות בהידור ללא הפרעות.

וכמו"כ צריכים לנצל את ההזדמנות שנפגשים שם עם הרבה יהודים — לא רק שלא להתבייש מהם, כההוראה בסעיף הראשון של כל ד' חלקי השו"ע: "שלא להתבייש מפני בני אדם המלעיגים", אלא אדרבה — לקרב אותם לתומ"צ ולתורת החסידות.

ובנוגע לכללות הנסיעה ל"קאנטרי", הנה אף שנדמה לו שסיבת הנסיעה היא בשביל אויר צח, צריך לדעת שהאמת היא שזוהי שליחות מלמעלה — כידוע תורת רבינו הזקן⁴⁴: "מה' מצעדי גבר כוננו"⁴⁵. כאשר יהודי בא למקום מסויים, הרי זה בשביל כוונה לעשות מצוה, הן מצוה שבין אדם למקום והן מצוה שבין אדם לחבירו. יהודי הוא שליח של מעלה" — לעשות מהמקום שבא אליו דירה לו ית'.

צריך לזכור שגם הקב"ה נמצא ב"קאנטרי", ולכן יש לוודא שה"קאנטרי" יהי' במעמד ומצב של דירה ראוי' אליו ית'⁴⁶.

* * *

ע' תקסא (נעתק ב"היום יום" יד חשוף). ועוד.

(45) תהלים לז, כג.

(46) חסר הסיום (המו"ל).

(42) שבועות ל, ב. וש"נ.

(43) כתובות קי, ב.

(44) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ע' קג

(נעתק ב"היום יום" י תמוז). וראה שם ח"ג

ו. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה והי' באכלכם מלחם הארץ גו'.

* * *

ז. בהמשך להמדובר לעיל בענין המרגלים — הרי מצינו שחטא המרגלים לא פגע (בנשים⁴⁷, וגם לא) בטף, כמ"ש בפרשתנו⁴⁸ "וטפכם אשר אמרתם לבז יהי' והבאתי אותם וגו'", "המה יבואו שמה ולהם אתננה והם ירשוה"⁴⁹, והיינו, שהם ימלאו וישלימו את הרצון העליון. ומובן, שענין זה נוגע גם ל"טף" שבכל הדורות⁵⁰.

וכיון שנמצאים כאן כמה כתות של ילדים, אשר, מעלת לימוד התורה שלהם גדולה ביותר, כדברי הגמרא⁵¹ "אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן. . הבל שאין בו חטא" (כמבואר בתניא בקונטרס אחרון⁵²) — יאמרו לחיים, וינגנו ניגון שיודעים לנגן.

* * *

ח. בהפטרה של פרשת השבוע — שהיא הסיום והחותם של פרשת השבוע (גם מצד תורה שבע"פ, שלפעמים נכללים בה גם ספרי הנביאים והכתובים, נ"ך⁵³), שזהו גם פירוש שם "הפטרה", שבה נפטרים מקריאת התורה⁵⁴ — מסופר אודות המרגלים ששלח יהושע, שלא היו כמו המרגלים ששלח משה, אלא "הצליחו בשליחותם"⁵⁵ וכר⁵⁶.

וטעם הדבר — לפי ששילוח המרגלים ע"י משה לא הי' ע"פ ציווי ה', אלא לדעתו של משה, כמ"ש⁵⁷ "שלח לך, לדעתך, אני איני מצוה לך", ולכן, אע"פ שהמשלח הי' משה רבינו, "נבחר מכל מין האדם"⁵⁸, מ"מ, כיון ש"אני איני מצוה לך", הי' יכול להסתעף ולצאת מזה ענין בלתי רצוי; ואילו שילוח המרגלים ע"י יהושע הי' ע"פ ציווי ה'.

אמנם, כיון שכל הענינים מקורם בתושב"כ, הרי גם בתושב"כ צריך להיות ענין של שילוח מרגלים שהי' בהצלחה.

53) ראה הלי' ת"ת לאדה"ז בתחלתו בקו"א א.

54) אבודרהם בסדר שחרית של שבת.

55) תנחומא ויש פרשתנו.

56) ראה גם שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז תשי"ט בתחלתה (תו"מ חכ"ו ע' 51 ואילך). וש"ג.

57) ריש פרשתנו ובפרש"י.

58) פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ"י, יסוד

ז.

47) ראה במדב"ר פכ"א, יו"ד. תנחומא פינחס ז. וראה גם תו"מ חל"ד ע' 63. וש"ג.

48) יד, לא.

49) דברים א, לט.

50) ראה גם שיחת ש"פ שלח, מבה"ח

תמוז תשכ"א ס"ב ואילך (תו"מ חל"א ע' 77 ואילך).

51) שבת קיט, ב.

52) ד"ה להבין מ"ש בשער היחודים בסופו

(קנה, א).

ואכן מצינו בס"פ חוקת⁵⁹: "וישלח משה לרגל את יעזר וילכדו גו", וכפי שמפרש רש"י: "המרגלים לכדוה, אמרו, לא נעשה כראשונים, בטוחים אנו בכח תפלתו של משה להלחם", והיינו, שכאן הי' שילוח המרגלים באופן שלמעלה מסדר והדרגה, שהריגול והכיבוש הי' בבת אחת⁶⁰!

אלא שכל זה הי' עדיין בעבר הירדן; ואילו בנוגע לארץ ישראל — הוצרך יהושע לשלוח מרגלים ליריחו שהיתה "מנעולה של ארץ ישראל"⁶¹ (לא רק "שקולה כנגד כולם"⁶², "כנגד" דייקא, אלא היא עצמה חלק מארץ ישראל).

ונמצא, שיש ג' אופנים בשילוח המרגלים:

(א) שילוח המרגלים הראשון ע"י משה שהסתיים באופן בלתי רצוי, (ב) שילוח המרגלים ע"י משה שהצליח באופן שלמעלה מסדר והדרגה [ויש לומר, שזהו ע"ד שאמרו רז"ל⁶³ "אין אדם עומד על דברי תורה אא"כ נכשל בהן"], (ג) שילוח המרגלים ע"י יהושע, ש"הצליחו בשליחותם"⁵⁵. — אמנם לא באופן שלמעלה מסדר והדרגה (שהרי תחילה הי' הריגול, ואח"כ הוצרך להיות הכיבוש כו'), אבל באופן שבשבוש משליחותם אמרו ש"נתן ה' בידינו את כל הארץ וגם נמוגו כל יושבי הארץ מפנינו" (כמ"ש בסיום ההפטרה)⁶⁴.

ט. וכן הוא סדר הדברים בהשליחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁵:

הסדר הוא שבתקופת הקיץ שולחים שלוחים למקומות שונים למשך זמן קצר (מפני קוצר הזמן, שהרי תיכף בא משיח), כדי לרגל, לבחון את מעמד ומצב המקום ביחס לעניני יהדות, תורה ומצוותי, ולאחרי כן שולחים לשם שלוחים כדי לפעול ענין של כיבוש כו'.

ובהתאם לכך, הנה כל אלו הנמצאים כאן שעומדים לנסוע בשליחות זו, יאמרו לחיים.

ויה"ר שנסיעתם — "מה' מצעדי גבר כוננו", בשביל כוונה לעשות מצוה כו' (כנ"ל ס"ה) — תהי' בהצלחה, ובאופן ש"דרכו יחפץ"⁶⁵: דרכו

63 גיטין מג, א. וראה שבת קיט, סע"ב

ואילך.

64 יהושע ב, כד.

65 ראה סה"ש תש"ט ע' 324, ובהערה

61 שם. וראה גם תו"מ חל"ד ע' 180. וש"נ.

59 כא, לב.

60 ראה גם תו"מ חל"א ע' 127.

61 רד"ק יהושע כד, יא. וראה תנחומא

בהעלותך יו"ד. במדב"ר פט"ו, טו. ועוד.

62 יל"ש ס"פ עקב (רמז תתעה). יהושע

רמז ח.

— של הקב"ה, והיינו, שכל מציאותו של השליח שנוסע נעשית מציאות אחת עם הקב"ה (כמו עבד שכל מציאותו היא מציאות האדון⁶⁶), ו"יחפץ" — חפץ דייקא, שהוא פנימיות הרצון⁶⁷, מתוך שמחה וטוב לבב⁶⁸.

* * *

י. דובר כמ"פ שרבינו הזקן כותב בסידורו "נוהגין לומר פרקי אבות פרק אחד בכל שבת שבין פסח לעצרת... ויש נוהגין כך כל שבתות הקיץ", וביום הש"ק זה — פרק שלישי.

הפרק⁶⁹ השלישי דאבות מתחיל במשנה: "עקביא בן מהללאל⁷⁰ אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה. דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. מאין באת מטיפה סרוחה, ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה".

ואינו מובן במשנה זו:

(א) מדוע מאריך עקביא בן מהללאל ומחלק את מאמרו לג' בבות: תחילה אומר את ההוראה בכללות, שאדם צריך להסתכל ולהתבונן בשלושה דברים, ואז לא יבוא לעבור עבירה; לאחריו כן מונה את שלושת הדברים, באופן של שאלות בלבד, "מאין כו' ולאן כו' ולפני מי כו' דין וחשבון"; ובבבא השלישית מביא שוב אותן שלוש שאלות עם המענה עליהן: "מאין באת — מטיפה סרוחה, ולאן אתה הולך — למקום עפר רמה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון — לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה". לכאורה, הי' יכול לומר בקיצור: "הסתכל שבאת מטיפה סרוחה, ושאתה הולך למקום עפר רמה ותולעה, ושאתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, ואין אתה בא לידי עבירה".

(ב) מדוע לא מספיקה ההסתכלות באחד או בשנים משלושת

אדה"ז הנ"ל עה"פ "מה' מצעדי גבר כוננו".

69) מכאן עד סוסי"ד — הוגה ע"י כ"ק

אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונרפס בלקו"ש

ח"ד ע' 1202 ואילך. במהדורא זו ניתוספו

עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה

בלתי מוגה.

70) להעיר מהפירוש בשמו (סה"ש תש"ב

ע' 43. נתבאר באג"ק ח"א ע' רפז ואילך): "א"

פיאטע פון אַ מהלל" — עקבו של מי שאומר

הלהות הוי' (מהנחה בלתי מוגה).

66) ראה חיי' הרשב"א קידושין כג, ב.

המשך תרס"ו ע' שט ואילך.

67) ראה לקו"ת שה"ש כח, ריש ע"ד.

ובכ"מ.

68) כ"ק אדמו"ר שליט"א חזר והזכיר

אודות הנוסעים ל"קאנטרי" — נסיעה שחייבת

בתפלת הדרך — באמרו שיאמרו לחיים, אבל

העיקר ("איך בין ניט אויסן זיי זאָלן טרינקען

די ביסל בראָנפּן...") — שצריכים לזכור

שהכוונה האמיתית של הנסיעה היא כתורת

הדברים (והרי אנו יודעים, שהמלאכים, שאצלם שייכת ההתבוננות רק באחד משלושה דברים אלו — ב"לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", ואעפ"כ "חיל ורעדה יאחזון"⁷¹), ומוכרחת להיות ההתבוננות דוקא בכל שלושת הדברים?

ג) מהו דיוק הלשון "ואין אתה בא לידי עבירה": מהלשון "לידי עבירה" משמע, שהתנא לא קאי בשמירה מעבירה ממש — שאז הי' מתאים יותר לומר "ואין אתה בא לעבירה" — אלא הוא נותן עצה כיצד להישמר גם מ"ידי עבירה" — מענינים שעלולים להביא לעבירה⁷² (בדוגמת בית-יד שבאמצעותה אוחזים את הדבר, וכהלשון⁷³ "ידות נדרים"), ובשביל זה צריכה להיות ההסתכלות בכל השלושה דברים.

ד) אחד החילוקים בין כמה משיטות המוסר לשיטת החסידות היא⁷⁴: שיטת המוסר היא — שעיקר ההתבוננות היא בשפלותו של האדם, באפסיות של תאוות עוה"ז וכו'. ושיטת החסידות היא — שעיקר ההתבוננות היא בגדלות הבורא; ברוממות של נשמות ישראל, שנשמת כל אחד מישראל היא "חלק אלוהה ממעל ממש"⁷⁵; שמעלתם של ישראל אינה רק מצד נשמתם, אלא אפילו מצד הגוף — "ובנו בחרת מכל עם ולשון"⁷⁶; ושעבודתו של איש ישראל [והרי סוף-כל-סוף ישלים כאו"א מישראל את עבודתו] היא לעשות מעצמו ומסביבתו דירה לו יתברך, וכיון שתכליתו היא לעשות דירה למלך מלכי המלכים הקב"ה, הרי מובן מאליה שבדירת המלך אי-אפשר שיהיו לכלוך ופסולת, ובמילא הוא "סור מרע"⁷⁷ — שנשמר מלעשות עבירה, שהיא רע וכו'⁷⁸.

ולכן גם בתוצאות שני סוגי התבוננות אלו יש חילוק עיקרי: ההתבוננות ע"פ שיטת המוסר מביאה לידי כיוון ועצבות או עכ"פ לידי מרירות, וההתבוננות ע"פ שיטת החסידות מביאה לידי שמחה וחיות — והרי זהו יסוד בקיום המצוות, שצריך להיות בשמחה⁷⁹.

78) אבל אין מתבוננים בהפסולת עצמה ("מ'פאָרקוט זיך ניט אין בלאַטע"), אלא עיקר ההדגשה היא ב"רעשה טוב" (מהנחה בלתי מוגה).

79) וכידוע פ"י הארז"ל עה"פ (תבוא כח, מז) "תחת אשר לא עבדת את ה'א בשמחה ובטוב לבב". וראה של"ה תושב"כ פ' תבוא. תניא פכ"ו. רמב"ם סוף הל' לולב. ר' יונה ברכות רפ"ה.

71) נוסח תפלת "ונתנה תוקף" לימים נוראים.

72) כן פ"י גם במדרש שמואל במקומו.

73) נדרים ב, ב.

74) ראה קונטרס תורת החסידות (גדפס באג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' שיב ואילך).

וראה גם תו"מ חל"ה ע' 263. וש"נ.

75) תניא רפ"ב.

76) תניא פמ"ט (סט, סע"ב ואילך).

77) ראה לקו"ת בלק ע, ג. ובכ"מ.

ולכן הנה אפילו בנוגע לתשובה, מאחר שמצוה היא — ואדרבה, מצוה כללית — צריכה אף היא להיעשות בשמחה.⁸⁰

ולכן אפילו "מי שחטא ופגם ועבר את הדרך", צריכה תשובתו להיות לא רק מפני ש"רע ומר עזבך את הוי' אלקיך"⁸¹, אלא גם מצד ההרגש שבפנימיותו הנה גם עתה ה"אני" האמיתי שבו הוא — הנפש האלקית, ו"אע"פ שחטא ישראל הוא"⁸², ורק לפי שעה הוריד את נשמתו במקום הקליפות (שענין זה גופא מחזק גם את ההרגש ד"רע ומר גוי", דכיון שהנשמה גם בשעת החטא היא "באמנה אתו יתברך", הרי זה "כמשל האוחז בראשו של מלך כו' וטומן פניו בתוך בית הכסא כו"⁸³), ואז עושה תשובתו גם מתוך חיות, ומתוך בטחון שיצליח, לפי שאינו צריך לפעול ענין חדש, אלא תשובה — כשמה — לשוב ל"אני" האמיתי שבו.⁸⁴

ואם זוהי הדרך לתשובה אפילו לאחר שנכשל בחטא — עאכ"כ שהדרך שלא לבוא "לידי עבירה" צריכה להיות ע"י התבוננות במעלת הטוב וכו'. ומדוע אומר התנא שהדרך ל"אין אתה בא לידי עבירה" היא ההסתכלות ב"מאין כו' מטפה וכו'", ולא ההתבוננות במעלת הטוב כו'?

רבנו הזקן מפרש בלקו"ת⁸⁵, שאכן "שלושה דברים" אלו מורים על ג' מדריגות במעלת הנשמה: "דע מאין באת" — שהנשמה באה מבחינת "אין"⁸⁶; "ולאן אתה הולך" — שלאחרי עבודת הנשמה למטה עתידה היא לבוא לבחינת "אין", שזהו הגילוי דתחיית המתים; "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" — שהנשמה עתידה לבוא לבחינת "מי", בחינת עתיק⁸⁷.

אבל אינו מובן, כיצד מתאים הדבר עם המפורש במשנה: "מאין באת — מטיפה סרוחה, לאן אתה הולך — למקום עפר רמה ותולעה"?

יא. מזה שהמשנה מחלקת הוראה זו לג' בבות, מוכח שהם ג' הוראות נפרדות⁸⁸. בני"ב בכלל נחלקים לג' סוגים: צדיקים, בינונים ורשעים. וכל בבא ממשנה זו היא הוראה לסוג אחר: הבבא הראשונה — לצדיקים, הבבא השני' — לבינונים, והבבא השלישית — לרשעים.

(80) ראה ת"מ חכ"ד ע' 15. וש"נ.
 (81) ירמי' ב, יט.
 (82) סנהדרין מד, רע"א.
 (83) תניא ספכ"ד.
 (84) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 981.
 (85) בחוקותי נ, ד.
 (86) ושם: "כי אין הוא חכמה, כמ"ש (איוב כח, יב) והחכמה מאין תמצא" (מהנחה בלתי מוגה).
 (87) והיינו, שאין זה באופן של שאלה (דלא קיימא לשאלה — ראה זח"א א, ב.
 לקו"ת פ' ראה כו, ד. ובכ"מ), אלא בניחותא (מהנחה בלתי מוגה).
 (88) ראה שער מרז"ל — להאריז"ל — על משנה זו.

החילוק בין צדיקים, בינונים ורשעים הוא:

צדיקים — מצד עצמם אינם שייכים לרע, שהרי "אין לו יצר הרע"⁸⁹, אלא — תאוות היתר, "ידי עבירה"⁹⁰. בינונים — הרי הרע מתאוה גם לתאוות איסור ח"ו, אבל "מיד שנזכר כו", ומיד מתערב בדבר היצר הטוב, ו"הקב"ה עוזרו"⁹¹ — אור ה' מאיר על נפש האלקית, והדבר נעשה מופרך לגמרי אצלו⁹². העיקר (משא"כ — לעתים כו') הנדרש מהם הוא — להאיר באור ה', "ועשה טוב". ולכן מדובר ב' הבכות הראשונות רק אודות ענינים של טוב, כפירוש אדמו"ר הזקן הנ"ל.

אבל אלו הנמצאים למטה ממדריגת הבינונים — צריך לתת להם הוראה והתבוננות גם בנוגע לקו ד"סור מרע". ולכן מזכיר גם התנא בבבא הג'88: "מטיפה סרוחה" ו"מקום עפר רמה ותולעה" — ענינים של היפך הטוב.

אבל לאמיתו של דבר, כאמור לעיל, אפילו מי שנמצא למטה ממדריגת הבינונים, ואפילו מי שכבר נכשל באיסור וצריך לעשות תשובה על זה — גם ההתבוננות שלו בעיקרה (וכנ"ל שעיקר ההתבוננות ע"פ חסידות) צריכה להיות בענינים של טוב; אלא שלהיותו במצב שפל, הנה התבוננותו בגדלות הבורא והנשמה צריכה להיות בענינים כאלו שגם הוא, במצבו הנוכחי, יכיר וירגיש את הטוב והגדלות שבדבר.

וזהו שמורה להם המשנה בנוגע להמתבוננות ד"ולפני מי אתה עתיד כו":

בבבא הב' — בינונים — נאמר רק "ולפני מי", שמרמוז על בחינת עתיק, כנ"ל; אבל בבבא הג' — רשעים — נכתב גם פירוש הדברים: "לפני ממה"מ הקב"ה", כי:

האדם שאודותיו מדבר התנא בבבא הג' — הענין ד"עתיקא קדישא" לא ישפיע עליו, להיותו נעלה ביותר עבורו, ואין לו בזה תענוג והרגש כלל. ולכן בהכרח להסביר לו שהקב"ה הוא מלך, שבזה גם לו יש הבנה (שהרי הוא רואה את הענין ד"מלך" למטה — מלך בשר ודם, ואפילו באומות העולם); אלא שבענין המלכות גופא — צריכה להיות

שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר בענין "משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא" (לקו"ד ח"א קמו, א ואילך). — מהנחה בלתי מוגה.
91) סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.
92) תניא פ"ב"ג.

89) תניא פ"א (ה, ב).
90) וענין ה"עבירה" אצל צדיק הוא ע"ד מ"ש (קהלת ז, כ) "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" — "חטא" מלשון חסרון (לקו"ת מטות פב, א. ובכ"מ). — וראה גם

ההתבוננות בגדלות המלכות שלמעלה, שהקב"ה אינו מלך סתם, אלא הוא מלך על מלכי המלכים⁹³, ומלכותו היא בקדושה ובהבדלה, וביחד עם זה הרי זה נברך ונמשך למטה — "הקדוש ברוך הוא"⁹⁴.

יב. וכשם שבהתבוננות ד"ולפני מי" הנה גם בבבא הג' מדובר אודות אותו ענין שאודותיו מדובר בבבא הב', רק במדריגות נמוכות יותר — כן הוא גם בהתבוננות ד"מאין באת ולאן אתה הולך", שגם בבבא הג' מדובר אודות מעלתו של איש ישראל, כמו בבבא הב', רק במדריגות נמוכות.

ובהקדמה:

הנקודה העיקרית בהנחה ("אפלייג") של איש ישראל צריכה להיות, שהענין שלו הוא — לא מציאות העולם, אלא — קדושה ואלקות. הנחה זו מרוממת אותו ומוציאה אותו מתוך הענינים הגשמיים, ואת כל מעשיו (אפילו בעניני הרשות) עושה "לשם שמים", ופשיטא שלימוד התורה וקיום המצוות שלו אינו "על מנת לקבל פרס"⁹⁵, בשביל "ונתתי גשמיכם בעתם וגו'"⁹⁶, אלא בכדי לקשר עי"ז את נפשו עם הקב"ה כו'.

אבל אם חסרה אצלו הנחה זו, והנהגתו היא באופן ש"לתאווה יבקש נפרד"⁹⁷, שעומד בפירודו וביישותו, ולכן יש לו תענוג והוא רודף אחר התענוג בעניני עולם הזה, ומצד ישותו לומד תורה ומקיים מצוות — אזי "לא זכה" (גם מלשון זכות), וכמו התורה והמצוות של רשע, שלא זו בלבד שאינם מזככים אותו, אלא אדרבה — "נעשית לו סם כו"⁹⁸, שעל ידם מוסיף חיות בקליפות⁹⁹.

ההנחה הראשונה, יסוד כל העבודה, צריכה להיות — "לבחור לו הוי' לחלקו ולגורלו"¹⁰⁰.

וכאשר ישנה אצלו ההנחה וההחלטה התקיפה שחלקו וגורלו הוא אלקות — אזי אינו שייך לעבור עבירה¹⁰¹.

יג. בכדי לבוא להנחה זו, צריכה להיות ההסתכלות בכל ג' הענינים. כי, מצד זה שהנשמה מלוכשת בגוף ונפש הבהמית, מסתירים הם על יחוד

99) תניא ספלי"ט. הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג.

100) תניא פי"ט (כה, א).

101) וכמ"ש בתניא שם, שכשמעורר את בחינת החכמה שבנפשו, כל הקליפות בטלים ומבוטלים והיו כלא היו.

93) עייג"כ לקו"ת צו יג, ד.

94) לקו"ת תזריע כב, ג. ובכ"מ.

95) אבות פ"א מ"ג.

96) ר"פ בחוקותי.

97) משלי יח, א. וראה תו"א שמות נא,

ב. לקו"ת חוקת סה, רע"ג. ובכ"מ.

98) יומא עב, ב. קונטרס עץ החיים פי"ב.

הנשמה עם אלקות, ופועלים הרגש של ישות ופירוד. ובכדי להסיר את הרגש הישות, צריכה להיות התבוננות מכל הצדדים: הן מצד העבר — "מאין באת", הן מצד ההווה — "ולאן אתה הולך" (לשון הווה), והן מצד העתיד — "ולפני מי אתה עתיד כו'", שמכל הצדדים אין מקום כלל לישות. אלא שבבינונים, ההתבוננות בג' ענינים אלו היא ע"י הרגש האור כו', ואצל אלו שלמטה מהם, ההתבוננות היא בזה שעניני הגוף אין להם תפיסת מקום כלל לגבי אדם מישראל, וכל ה"אני" שלו הוא הנשמה:

מצד העבר — הרי הגוף בא "מטיפה סרוחה", וא"כ מובן שהגוף אינו כלום, וכל חיותו היא נשמתו (כי אע"פ שבגילוי ה"ה חי מהנפש הבהמית, מ"מ, החיות האמיתית¹⁰² של גוף יהודי היא מנפשו האלקית, אלא שנמשכת דרך הנפש הבהמית). ובמילא צ"ל לימוד התורה וקיום המצוות לא בשביל שכר גופני, אלא כדי לקשר נפשו להוי' כו'.

אך יכול הוא לחשוב לעצמו: הן אמת ששורש חיותו מהנפש האלקית, אבל בפועל הרי הוא חי בחיות בשרי (ואת החיות האלקי — אינו מרגיש), ומצד החיות כפי שהוא בפועל, יכול הוא להתענג בתענוגי עולם הזה ולהתלהב בהם, וגם קיום התורה ומצוות שלו¹⁰³ יהי' בכדי שיהי' לו טוב יותר בגשמיות.

ועל זה אומרים לו "ולאן אתה הולך" — למקום עפר רמה ותולעה": אם יתנהג באופן כזה — הרי הוא אמנם "הולך", יש בידו תורה ומצוות, אבל (לפי שעה¹⁰⁴) הליכתו היא "למקום עפר רמה ותולעה", שמוסיף חיות בקליפות.

ועדיין עלול הוא לחשוב: כיון שנוגע לו רק חיותו הגשמי — מה איכפת לו שמוסיף חיות בקליפות, ומקבל חיותו מהם, ובלבד שהוא מקבל חיות (ואדרבה — מהקליפות ה"ה מקבל יותר חיות — נוטל חלק בראש", וכמאמר רז"ל¹⁰⁵ "משלות הרשעים").

ועל זה הוא המענה — "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים הקב"ה": סוף-כל-סוף יעמוד כל אחד מישראל לפני מלך המלכים הקב"ה, ויצטרך ליתן דין וחשבון על כל מעשיו

104) שהרי סופו לעשות תשובה, כי "לא ידח ממנו נדח" (ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא והל' ת"ת שבהערה 99). — מהנחה בלתי מוגה.

105) אבות פ"ד מט"ו. וראה אגה"ת פ"ו.

102) ראה ג"כ קונטרס ומעין מאמר ז.
103) שהרי באיזה מעמד ומצב שיהי' — "ישראל הוא", ולא עוד אלא שהוא מלא מצוות, כמארוז"ל (ראה חגיגה בסופה. וש"נ) אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון (מהנחה בלתי מוגה).

(ואפילו על רצונו לקבל חלק בראש) — וכיון שכן, "הוי"ט¹⁰⁶ מחשב שכר עבירה כנגד הפסדה"¹⁰⁷.

יד. ההתבוננות האמורה היא בנוגע לאלו שלמטה מבינונים; אבל בבינונים, ההתבוננות היא מלכתחילה בקו הטוב — בזה שהנשמה נמשכת מבחינת "איין" וכו'. ובצדיקים ההתבוננות היא נעלית עוד יותר — במקום שלמעלה מצדיקים (ע"ד שבשני הסוגים האחרים מסתכל כל אחד בענין שלמעלה ממנו) — למעלה מפרטים והתחלקות: "הסתכל בשלשה דברים" כפי ששלתם הם ביחד — התורה¹⁰⁸, שכוללת¹⁰⁹ תורה עבודה וגמ"ח, שלכן ה"תואר" (המעלה) שלה הוא — "אוריין תליתאי"¹¹⁰.
ואלו הם ג' ההוראות הכלליות — בסדר מלמעלה למטה¹¹¹ — עבור שלושה סוגים אלו שבישראל¹¹².

טו. [בסיום השיחה אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

ולאחרי כל הפרק, מסיימים — כמו בכל פרק — במאמר¹¹³ "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות", והיינו¹¹⁴, שלפי שישנם ריבוי סוגים בבניי, לכן ישנו ריבוי של תומ"צ, כדי שכל אחד ימצא את המצוה השייכת אליו במיוחד, וכיון ש"מצוה גוררת מצוה"¹¹⁵, הנה עי"ז יבוא לקיום כל תרי"ג המצוות, ועד ל"יגדיל תורה ויאדיר"¹¹⁶ (כסיום המאמר), שהו"ע "דרוש וקבל

106 אבות פ"ב מ"א.

107 ולאידך, אי אפשר להסתפק רק בהתבוננות ד"לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון כו" — כי יתכן שהתבוננות זו לבדה לא תפעל עליו, כיון שזהו דבר שיהי' רק בעתיד, ואילו עכשיו, ילך בשרירות לבו "לחטוף" ("אריינכאפן") ככל האפשרי וליהנות מהעולם הזה ("האָבן אַ גוד טיים"), מבלי לחשוב מה יהי' מחר!... ולכן צ"ל ההתבוננות גם מצד העבר ("מאיין באת") ומצד ההווה ("לאַן אתה הולך"), כנ"ל (מהנחה בלתי מוגה).
108 בחי' קו האמצעי, שמגיע בהעצמות (מהנחה בלתי מוגה).
109 שלכן יכולה (לגלות ו)להביא לידי מעשה דתורה עבודה וגמ"ח.
110 שבת פח, א.

111 שהרי התורה ענינה המשכה מלמעלה למטה. ולכן מבארת תחלה את מדרגת הצדיקים — שזהו סדר ההנהגה שמצד "האלקים עשה את האדם ישר" (קהלת ז, כט), ולאח"ז את המדריגות התחתונות יותר (מהנחה בלתי מוגה).
112 כללות ההוראה הסתכל כו' ואין אתה בא כו' — מכוונת לענין התשובה לאחרי שבא כו', אשר ג' תשובות הן: סו"מ, עשה טוב, בקש שלום (תורה) — כמבואר בלקו"ת ד"ה מה טובו (בלק עג, א ואילך).
113 מכות כג, ריש ע"ב (במשנה).
114 ראה גם תו"מ חל"ג ע' 476. וש"נ.
115 אבות פ"ד מ"ב.
116 ישעי' מב, כא.

שכר"117, וכמו לעת"ל "והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ"118, כיון שאז לא יהי' ענין קיום המצוות, כי אם לייחד יחודים ע"י התורה.

118) קהלת יב, א. וראה שבת קנא, ב.

117) סוטה מד, א. וש"נ.